

2. Про судову експертизу: закон України від 25 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 28. — Ст. 233.
3. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства Юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 зі змінами та доп. станом на 22 січня 2013 р., К., 2012. — 80 с.

**О.Г. Рувін, доктор юрид. наук, директор,
А.О. Полтавський, зав. лабораторії,
В.В. Назаров, зав. відділом, Д.Ю. Гамов, зав. відділом,
Г.В. Лінючев, зав. відділом, О.О. Посільський, канд. хім. наук,
головний судовий експерт**
Київський НДІ судових експертиз

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ЕКСПЕРТНИХ МЕТОДИК

Загально відомо, що експертні методики складаються з послідовних, логічно об'єднаних між собою стадій, кожна з яких має свої окремі завдання та шляхи їх вирішення. Усі стадії мають свою значущість та суттєвість для досягнення головної мети кожної експертної методики — вирішення завдань, поставлених перед експертом.

Свого часу (протягом 2002–2007 років) нами розроблялося змістове наповнення стадій загальної методики судової експертизи [1] та загальної методики дактилоскопічної експертизи [2], яке постійно актуалізувалося під час експертної діяльності, та репрезентується (змістове наповнення) в якості можливих варіантів будови методик, у сьогоднішньому стані, в наведеній нижче порівняльній таблиці.

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
Стадія попереднього дослідження	
Завдання: з'ясування мети дослідження; оцінка представлених у розпорядження експерта (спеціаліста) матеріалів з точки зору достатності для вирішення поставлених питань; формування загальної уяви про досліджувані об'єкти, явища, події, їх ознаки; побудова гіпотез; планування експертного дослідження.	Завдання: з'ясування мети дослідження; оцінка наданих у розпорядження експерта матеріалів з точки зору достатності для вирішення поставлених питань; формування загальної уяви про досліджувані об'єкти, їх властивості та ознаки; розроблення експертних версій; планування експертного дослідження.

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
Шляхи вирішення завдань: — ознайомлення з наданими матеріалами (постанова, ухвала, відношення, кримінальна справа тощо), встановлення цілісності упаковки, наявності об'єктів дослідження (досліджуваних та порівнювальних), їх відповідності переліку в супровідних документах. При проведенні ідентифікаційних експертиз дослідження починається з тих об'єктів, що ідентифікуються (основні об'єкти); — ілюстрація упакування об'єктів дослідження, самих об'єктів; — вивчення стану об'єктів дослідження (їх цілісність, відсутність змін, спричинених транспортуванням тощо); — встановлення достатності та якості представлених матеріалів, об'єктів дослідження; — вивчення порівнювальних об'єктів (зразків) на предмет оформлення їх відповідно до вимог процесуального законодавства; — встановлення порівнянності об'єктів дослідження; — вивчення питання про необхідність порушення клопотань про надання додаткових матеріалів, необхідних для дачі висновку; — визначення необхідного комплексу методів дослідження (методик) і послідовності їх застосування.	Порядок проведення. Попереднє дослідження починається з моменту ознайомлення з постановою про призначення експертизи. При наданні на дослідження об'єктів-слідоносців з метою запобігання природних змін слідів рук, які на них знаходяться (можуть знаходитися), попереднє дослідження повинно проводитися у найкоротші терміни для їх виявлення та фіксації. Для виконання завдань попереднього дослідження експерт: — ознайомлюється з наданими матеріалами (постановою або ухвалою про призначення експертизи, кримінальною справою тощо), звертаючи увагу на ті обставини справи, які безпосередньо відносяться до умов утворення та наступного зберігання слідів (об'єктів-слідоносців), які підлягають дослідженню, при цьому встановлює: • час вчинення злочину та вилучення слідів (час проведення огляду місця події); • в яких умовах утворені сліди, якими діями людини сліди утворені; • методи та засоби, застосовані для виявлення, фіксації та вилучення слідів при огляді місця події; • інформацію про наявність, характер та межі можливих змін об'єктів експертизи (слідів чи об'єктів-слідоносців), які могли виникнути у період між їх виявленням на місці події та початком експертного дослідження; • встановлює можливу давнину утворення слідів у разі надання об'єктів-слідоносців та необхідності виявлення латентних слідів рук;

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	• час дактилоскопіювання осіб, дактилокарти яких надані в якості порівнюваних матеріалів; • проміжок часу між можливим утворенням слідів та отриманням відбитків (відтисків); • цілісність упакування, його відповідність опису в постанові (ухвалі) про призначення експертизи, стан упакування: чи зберігає упакування можливість несанкціонованого доступу до об'єктів дослідження чи ні, забезпечує упакування схоронність (цілісність) слідів, у тому числі на об'єктах-слідоносцях чи ні; – проводить фотозйомку упакування; – розкриває упаковку та встановлює наявність об'єктів дослідження (досліджуваних та порівнювальних), їх відповідність опису в постанові (ухвалі), переліку в супровідних документах; – вивчає стан об'єктів дослідження: їх цілісність, відсутність змін, спричинених транспортуванням тощо, при цьому дослідження починається з тих об'єктів, що ідентифікуються (тобто основних об'єктів у випадку проведення ідентифікаційних експертиз); – фотографує сліди (об'єкти-слідоносці), зразки за правилами оглядової, вузлової та детальної фотозйомки; – встановлює достатність та якість порівнювальних об'єктів дослідження (зразків); час отримання порівняльного матеріалу (дактилокарт); при необхідності порушує клопотання перед особою, що призначила експертизу, про надання додаткових матеріалів; – вивчає порівнювальні об'єкти (зраз-

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	ки) на предмет оформлення їх відповідно до вимог процесуального законодавства; – встановлює порівнянність (співставність) об'єктів дослідження (основних та порівнювальних об'єктів); – розробляє експертні версії та складає план подальшого експертного дослідження, визначаючи при цьому необхідний комплекс методів дослідження і послідовність їх застосування, враховуючи інформацію, отриману під час вивчення матеріалів справи; – при необхідності застосування методів, які видозмінюють вже виявлені сліди (у разі необхідності підсилення їх контрасту тими ж або іншими методами), об'єкти-слідоносії, при необхідності надання додаткових матеріалів порушує клопотання перед особою, що призначила експертизу про їх застосування, якщо це не визначено в постанові (ухвалі) про призначення експертизи; – у певних випадках інформує слідчого про неможливість проведення експертизи; – виявляє латентні сліди рук на об'єктах-слідоносіях, застосовуючи методи від неруйнуючих до руйнуючих з урахуванням типу поверхні слідоносія, часу утворення слідів рук; при застосуванні фізико-хімічних методів перевіряє якість речовин, які входять до їх складу, у тому числі шляхом їх застосування для виявлення слідів рук на експериментальних об'єктах, аналогічних досліджуванім; – у разі необхідності підсилює контраст вже виявлених або слабковидимих слідів рук (наданих на дослідження), слідів;

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	– фотографує виявлені сліди рук за правилами вузлової та детальної фотозйомки.
Стадія роздільного дослідження	
Завдання: всебічне і повне вивчення властивостей та ознак досліджуваних об'єктів, явищ, процесів. Формування проміжних висновків про придатність об'єктів для ідентифікації (ототожнення), встановлення механізму дії, наслідків події тощо. Шляхи вирішення завдань: – вивчення ознак і властивостей кожного з досліджуваних об'єктів, явищ, процесів; – вивчення виявлених загальних (форма, розмір, рід, вид тощо) та окремих ознак (своєрідні деталі зовнішньої будови, характерні властивості тощо) кожного з об'єктів дослідження, явищ, подій; – оцінка кожної виявленої ознаки з точки зору механізму її утворення, стійкості, індивідуальності та частоти зустрічальності ознак; – формування проміжного висновку (про придатність для ідентифікації, встановлення групової належності тощо) за результатами проведеного вивчення; – ілюстрація виявлених ознак.	Завдання: всебічне і повне вивчення властивостей та ознак досліджуваних об'єктів, формування проміжних висновків про придатність основних об'єктів для ідентифікації, зразків — для проведення порівняльного дослідження. Порядок проведення. На стадії роздільного дослідження експерт: – роздільно досліджує кожен слід, визначаючи окремі елементи механізму слідоутворення (вид речовини сліду; у ході якої слідоутворюючої сили та на якій слідоприймаючій поверхні утворені сліди; чим вони залишені: папілярними лініями (позитивні сліди), міжпапілярними борозенками (негативні сліди) чи тими й другими (комплексні позитивно-негативні сліди) одномоментно; сліди утворені нашаруванням чи відшаруванням слідоутворюючої речовини тощо; локалізацію (якою ділянкою долонної поверхні руки утворений слід); загальні (тип та вид папілярних узорів, щільність їх розташування на одиницю виміру тощо) та окремі ознаки будови узорів та папілярних ліній (еджеоскопія, пороскопія), їх особливості; – встановлює стійкість відображення ознак, їх індивідуальність та частоту зустрічальності; – при проведенні первинної експертизи іншим експертом, переконується у правильності її висновків; – у разі:

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	• невиявлення слідів рук; відсутності ознак папілярних узорів та ліній у виявлених слідах; нечіткого відображення слідів, відображення виявлених слідів у вигляді мазків, поодиноких папілярних ліній без окремих ознак формулює висновок про відсутність слідів та (або) наявність слідів, непридатних для ідентифікації; • виявлення достовірних загальних та окремих ознак будови папілярного узору, папілярних ліній, що відобразилися у сліді, аналізує їх якісно-кількісні характеристики та взаєморозташування, встановлює на підставі проведеного аналізу наявність комплексу ознак, достатнього для висновку про придатність сліду для ідентифікації; при наявності такого комплексу формує зазначений висновок; • виявлення в слідах обмеженої кількості достовірних загальних та окремих ознак, наявності більшості виявлених ознак, що мають велику частоту зустрічальності, формулює висновок про придатність слідів для виключення осіб, які могли їх залишити; • виявлення в слідах поганої якості обмеженої кількості достовірних загальних та окремих ознак; наявності тільки або більшості виявлених ознак, що мають велику частоту зустрічальності; наявності ознак, що за поганої якості сліду можуть бути віднесені до категорії сумнівних та (або) випадкових формулює висновок про придатність слідів для виключення осіб, які могли залишити сліди, та вирішення питання про придатність сліду для ідентифікації під час проведення порівняльного дос-

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	лідження з конкретними відбитками (відтисками); – для встановлення можливої тотожності між собою порівнює сліди, придатні для ідентифікації; сліди, придатні для виключення осіб, які могли їх залишити; сліди придатні для виключення осіб, які могли їх залишити, з вирішенням питання про їх придатність для ідентифікації під час проведення порівняльного дослідження з конкретними відбитками (відтисками); – при наданні порівняльного матеріалу (у разі проведенні ідентифікаційних експертиз) досліджує його на предмет придатності для проведення порівняльного дослідження; встановлює відповідність розташування відбитків за контрольними відтисками з визначенням загальних та окремих ознак відбитків (відтисків), які можуть бути використані в подальшому дослідженні; – у разі: • чіткого та повного відображення відбитків (відтисків) пальців (долонь) рук формулює висновки про придатність наданого матеріалу для проведення порівняльного дослідження; • нечіткого та (або) часткового відображення відбитків (відтисків) пальців (долонь), які виключають можливість вирішення питання по суті, порушує клопотання про надання порівняльного матеріалу або формулює висновок про неможливість надання відповідей щодо ідентифікації досліджуваних основних об'єктів за наданим порівняльним матеріалом.
Стадія експертного експерименту	
Завдання: встановлення механізму слідоутворення, взаємодії певних час-	Завдання: встановлення механізму слідоутворення, стійкості відображення

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
тин механізмів – об'єктів дослідження, виявлення причинного зв'язку між певними явищами, процесами, отримання зразків для порівнювального дослідження. Шляхи вирішення завдань: – відтворення певних умов, максимально наближених до тих, у яких відбувалося формування досліджуваних об'єктів, явищ та процесів; – перевірка експертних версій, що виникли на попередніх етапах дослідження, отримання даних, необхідних для вирішення поставлених питань; – ілюстрація результатів проведеного експерименту; – проведення оцінки результатів експерименту з точки зору індивідуальності та стійкості відображення виявлених ознак досліджуваних об'єктів, явищ, процесів, формування попередніх висновків. Загальні вимоги, які висуваються до проведення експертного експерименту: – вжиття заходів із запобігання руйнування об'єктів дослідження; – створення умов, максимально наближених до тих, у яких відбувалося формування досліджуваних об'єктів, явищ та процесів; – проведення експерименту до отримання бажаного результату, але не менше 3-х разів.	ознак, отримання зразків для проведення порівнювального дослідження. Порядок проведення. На стадії експертного експерименту експерт: – моделює механізм слідоутворення, відтворюючи певні умови, максимально наближені до тих, у яких відбувалося утворення досліджуваних слідів рук; – перевіряє експертні версії, що виникли на попередніх етапах дослідження, отримує дані, необхідні для вирішення поставлених питань; – ілюструє результати проведеного експерименту; – проводить оцінку результатів експерименту з точки зору індивідуальності та стійкості відображення виявлених ознак досліджуваних слідів рук, причин, які визвали викривлення відображень ознак у слідах, можливі межі таких викривлень, формулює попередні висновки з цих питань. У ході експертного експерименту експерт: – вживає заходів із запобігання руйнування об'єктів дослідження; – проводить експерименти до отримання бажаних результатів, але не менше 3-х разів.
Стадія порівнювального дослідження	
Завдання: встановлення ознак подібності (тотожності) та (або) розбіжності (відмінності) досліджуваних об'єктів, явищ та процесів. Шляхи вирішення завдання: – порівнювання встановлених загальних ознак досліджуваних об'є-	Завдання: встановлення ознак подібності (тотожності) та (або) розбіжності (відмінності) досліджуваних об'єктів. Порядок проведення. Під час проведення порівнювального дослідження експерт: – порівнює досліджувані об'єкти між

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
ектів, явищ та процесів; – порівнювання встановлених окремих ознак досліджуваних об'єктів, явищ та процесів; – порівнювання ознак здійснюється способами зіставлення, накладення і суміщення; – формування проміжного висновку про наявність чи відсутність подібності (тотожності) та (або) розбіжності (відмінності); – ілюстрація результатів порівнювального дослідження.	собою, після чого проводить їх порівнювання з наданими зразками за принципом від загального до окремого — від порівняння загальних ознак до порівняння окремих ознак будови папілярного узору та папілярних ліній; у випадку встановлення факту залишення досліджуваних слідів однією особою порівняння із зразками проводиться за одним найбільш інформативним з ідентичних слідів; – здійснює порівняння із застосуванням способів зіставлення, накладення та суміщення; – встановлює ознаки, що співпадають та різняться, оцінює їх якісно-кількісні характеристики, у тому числі із застосуванням ймовірно-статистичних методів; – оцінює розбіжності з точки зору механізму слідоутворення; – визначає ступінь викривлення, видової зміни деталей узорів та папілярних ліній; – враховує три важливі умови: • порівняння повинно бути повним; • співпадіння повинні бути достовірними, а не сумнівними; • порівняння повинно бути двостороннім; – формує проміжний висновок про наявність чи відсутність подібності (тотожності) та (або) розбіжності (відмінності); – ілюструє результати порівнювального дослідження.
Стадія оцінки результатів проведеного дослідження та формулювання висновків Завдання: комплексна оцінка результатів проведеного експертного дослідження, наукове обґрунтування походження встановлених ознак, формулювання висновків.	Завдання: комплексна оцінка результатів проведеного експертного дослідження, наукове обґрунтування походження встановлених ознак, формулювання висновків.

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
Шляхи вирішення завдань: – визначення стійкості й індивідуальності виявлених ознак; – визначення суттєвості комплексу ознак, що збігаються і різняться, їхньої значимості для висновку про наявність чи відсутність тотожності; – оцінка результатів проведеного дослідження, ґрунтована на всебічному, повному й об'єктивному науковому аналізі всіх ідентифікаційних ознак; – встановлення, чи утворюють ознаки, що збігаються, сукупність, достатню для ідентифікації конкретного об'єкта, явища, процесу; – встановлення, чи є розбіжність стійкою і суттєвою, чи достатня вона для висновку про відсутність тотожності; – якщо в процесі порівнювального дослідження виявлені ознаки, що збігаються, й ознаки, що різняться, то чим це пояснюється, та які з них більш суттєві; – оцінка ознак, що збігаються, на основі: – визначення стійкості ознак (чи повторюються ознаки, чи не випадкові вони, чи не піддалися ознаки викривленню, якщо так, то якою мірою); – визначення частоти зустрічальності ознак; – збігу варіацій ознак; – визначення достатності сукупності ознак, що збігаються, для ідентифікації конкретного об'єкта, явища, події; – оцінка ознак, що різняться, на основі визначення: – стійка чи випадкова розбіжність ознак;	Порядок проведення. При проведенні оцінки проведеного порівняльного дослідження та формулюванні висновків експерт: – визначає достатність ознак, що збігаються, оцінюючи їх якісно-кількісні характеристики (у тому числі, з урахуванням застосування ймовірностатистичних методів), стійкість відображення з точки зору утворення індивідуального комплексу; – визначає ознаки, що різняться з точки зору їх суттєвості та впливу на наявність індивідуального комплексу ознак, що збігаються, у тому числі випадкових, виводжених, викривлених у результаті різного механізму слідоутворення тощо, або їх достатності для встановлення відсутності тотожності; – встановлює та оцінює причини неможливості вирішення поставлених питань по суті; – формує категоричний позитивний висновок у разі встановлення при порівнянні слідів, які визнані на стадії роздільного дослідження придатними для виключення особи з визначенням їх придатності для ідентифікації при проведенні порівняльного дослідження з конкретними відбитками (відтисками); а також слідів, придатних для ідентифікації, індивідуального комплексу достовірних ознак, що збігаються, при відсутності розбіжностей, які не можуть бути пояснені; – формує категоричний негативний висновок у разі встановлення при порівнянні слідів, придатних для виключення особи з визначенням їх придатності для ідентифікації при проведенні порівняльного дослідження з конкретними відбитками (від-

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
– чи не обумовлена розбіжність ознак їхньою видозміною або викривленням унаслідок різних умов формування і відображення ознак; – чи не є розбіжність результатом того, що в розпорядженні експерта (спеціаліста) було недостатньо зразків (якщо розбіжність стійка і не може бути пояснена причинами, зазначеними в попередніх двох підпунктах, то експерт (спеціаліст) визнає її суттєвою, а це є підставою для негативного висновку); – формулювання висновків на підставі оцінки результатів проведеного дослідження: – категоричний позитивний чи негативний; – вірогідний позитивний чи негативний; – про неможливість вирішення питання. Оцінка встановлених ознак може бути розпочата як з ознак, що збігаються, так і з ознак, що різняться.	тисками), а також слідів, придатних для ідентифікації: • наявності загальних достовірних ознак, що різняться; • наявності загальних ознак, що співпадають, та окремих ознак, що різняться, навіть при одній встановленій достовірній окремій ознаці; • наявності загальних та окремих ознак, що різняться; – формує ймовірний висновок щодо тотожності (про можливість залишення слідів конкретною особою) при наявності загальних та окремих ознак (папілярних узорів, папілярних ліній), що збігаються, але комплекс яких не може бути визнаний індивідуальним; – формує висновок про неможливість вирішення питань у разі: • непорівнянності ознак, виявлених в основних об'єктах та у зразках; • недостатності ознак, які відобразилися; • неможливості проведення порівняльного дослідження за причини відсутності зразків, а також їх якості; • відсутність в експерта криміналістичних техніки або засобів, необхідних для вирішення питання; • відсутність методики експертного дослідження або не володіння нею експертом; • виходу питань за межі компетенції експерта; • ненадання експерту за окремим письмовим клопотанням додатково зразків, необхідних для вирішення питань.
Оформлення ходу та результатів експертного дослідження висновком	
Завдання: оформлення проведеного експертного дослідження висновком експерта (спеціаліста або експертно-	Завдання: оформлення проведеного експертного дослідження висновком експерта.

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
го дослідження). Шляхи вирішення завдання: — складання висновку за результатами проведеного дослідження відповідно до встановленої структури; — виготовлення ілюстративного матеріалу.	Порядок проведення. При складанні висновку дактилоскопічної експертизи за результатами проведеного дослідження експерт: — у вступній частині зазначає: • найменування експертного підрозділу, в якому проводилося судова дактилоскопічна експертиза; його юридична адреса, телефон секретаріату (канцелярії); найменування документа (висновок експерта), його номер, місце та дата складання; • посада експерта, який проводив дослідження, освіта, наявність у нього наукового ступеню, вченого звання, прізвище, ім'я та по батькові, кваліфікація судового експерта (експертна спеціальність), свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи; • підстави для проведення дослідження: коли і ким (посада, прізвище, ініціали особи та (або) найменування органу) винесені постанова або ухвала про призначення експертизи; • про попередження експерта про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок експертизи, проведеної у рамках кримінального процесу, а у випадку проведення експертизи, крім цього, при проведенні експертизи в адміністративному та цивільному провадженні — також і за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків, з посиланням на відповідні статті Кримінального кодексу України; • обставини справи, які мають безпосереднє відношення до проведення експертизи з обов'язковим зазначенням джерела їх отримання; • перелік основних об'єктів дослід-

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	ження (їх коротке найменування та основні характеристики); у разі надання зразків для проведення порівнювального дослідження наводиться їх перелік; • відомості про надані матеріали справи (у тому числі вид (назва) матеріалів (документів) та кількість аркушів); • питання, поставлені на вирішення експертного дослідження (дослівно у формулюванні постанови, ухвали, відношення, звернення, заяви тощо); • відомості про процесуальні підстави та осіб, які були присутні під час проведення досліджень (прізвище, ініціали, процесуальний статус); • у випадку проведення повторної експертизи – відомості про попередні експертизи; прізвища, ініціали експертів, найменування експертних установ чи місця роботи експертів, номери та дати висновків, зміст повторно поставлених питань; висновки попередніх експертних досліджень з цих питань, а також мотиви призначення повторної експертизи, які зазначені в постанові (ухвалі) про її призначення; у разі, якщо такі мотиви в постанові (ухвалі) не вказані, про це робиться відповідний запис; • дату направлення клопотання експерта про надання додаткових матеріалів, уточнення експертного завдання та зміст цього клопотання; дату надходження додаткових матеріалів або відомостей про наслідки розгляду клопотання; • перелік довідково-нормативних матеріалів, інших інформаційних джерел, що використовувалися при проведенні експертизи, оформлений за

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	бібліографічними правилами; – у дослідницькій частині зазначає: • спосіб доставки та вид упакування досліджуваних об'єктів із зазначенням відомостей про те, чи впливав спосіб упакування на їх збереженість; • відповідність наданих на дослідження об'єктів їх переліку в постанові (ухвалі) про призначення експертизи; • характеристики основних об'єктів (їх ознаки та властивості); • у разі проведення додаткової експертизи висновки попередньої експертизи; • методи, засоби та технічні прийоми, які використовувалися для вивчення об'єктів, явищ, процесів (у тому числі при ілюстрації); • мету, умови і кількість застосованих матеріалів, приладів, використаних при проведенні експертних експериментів, їх результати, способи фіксації отриманих результатів; виготовлення ілюстративного матеріалу; опис результатів застосування інструментальних методів дослідження та проведення експертних експериментів може обмежуватися викладенням кінцевих результатів; у зазначених випадках графіки, діаграми, таблиці, матеріали експертних експериментів мають зберігатися в наглядних експертних провадженнях і на вимогу осіб, які мають право знайомитися з матеріалами експертного дослідження, надаватися їм для вивчення; • характеристику основних ознак і властивостей основних об'єктів, зразків експертизи; наявність аномальних особливостей будови кистей люди-

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	ни, яка залишила слід папілярного узору, наявність інших вагомих ідентифікаційних ознак; • хід порівнювального дослідження: відзначаються збіг і розбіжність істотних загальних й окремих ознак; якщо встановлені ознаки, що збігаються, та ознаки, що різняться, експерт описує їх, пояснюючи причини утворення та значення таких ознак для формування висновку; якщо наявні тільки істотні ознаки, що збігаються, чи ознаки, що різняться, то експерт відзначає тільки їх; спочатку описують загальні ознаки, що збігаються, або ознаки, що різняться, а потім – окремі; експерт має право провести дослідження з питань, поставлених на вирішення експертного дослідження, у порядку, обумовленому логічною послідовністю проведення експертного дослідження; • узагальнення та оцінка результатів окремих досліджень, які є підставою для формулювання (синтезу) висновків – відповідей на поставлені питання; • факти, які мають значення для справи, і з приводу яких йому не були поставлені питання; • посилання на ілюстрації, додатки і необхідні пояснення до них; • причини розбіжностей при проведенні повторної експертизи з висновками попередніх експертиз, якщо такі були; • відомості про кількість об'єктів, використаних для проведення дослідження, кількість об'єктів, що повертаються ініціаторові, упакування об'єктів (характер, розміри упакування, спосіб запобігання несанкціоновано-

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	му доступу до об'єктів дослідження, зміст написів, кількість та належність підписів, відтисків печаток, їх розташування на упаковці, подальша доля упаковки, в якій об'єкти надійшли на дослідження), подальший рух об'єктів дослідження; – у висновках: • викладає відповіді у тій послідовності, в якій наведені питання у вступній частині висновку експерта (спеціаліста); формулювання відповідей повинні бути короткими, але зрозумілими, повними, конкретними, такими, які б не допускали двозначних тлумачень; • на кожне з поставлених питань дає відповідь по суті або вказує, з яких причин неможливо його вирішити; • при формулюванні висновків не застосовує будь-які позначення, які для зручності використовувалися при описі об'єктів, явищ, подій у ході дослідження. – до висновку експерта додає ілюстративний матеріал (ілюстративні зображення, виконані за допомогою фотографічної техніки, у тому числі з розміткою ознак, схеми, креслення тощо), який повинен наочно висвітлювати процес експертного дослідження та його результати; ілюстративний матеріал може розміщуватися в тексті висновку або додаватися до висновку експерта; – в ілюстративному матеріалі експерт обов'язково відображає: • упакування об'єктів дослідження (можливі порушення упаковки); • надані об'єкти дослідження: основні та зразки (при цьому за правилами детальної зйомки фотографуються всі сліди рук (папілярних ліній), на-

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	дані на дослідження, незважаючи на висновки, які зроблені по відношенню до них: придатні для ідентифікації; не придатні для ідентифікації; придатні для виключення осіб, які могли їх залишити; придатні для виключення осіб, які їх могли залишити з вирішенням питання про їх придатність для ідентифікації під час проведення дослідження з конкретними відбитками (відтисками); встановлені конкретні властивості (ознаки) об'єктів, зміна їх стану; • на знімках об'єктів-слідоносіїв та зразках виділяються, відповідно місця знаходження слідів, відбитки у дактилокартах, які співпали зі слідами; • на зображеннях в слідах, відбитках (відтисках) рук папілярні лінії повинні бути темними, міжпапілярні борозенки — світлими; зображення слідів рук повинні бути прямими по відношенню до відбитків (відтисків) у дактилокартах; • зображення слідів та відбитків (відтисків) з дактилокарт, якими ілюструються висновки, повинні бути одномасштабними; • зображення слідів повинні мати їх (слідів) межі; • ознаки об'єктів дослідження, що збігаються або різняться, з розміткою; при нанесенні на зображення розмітки нижче розміщують аналогічні зображення, але без розмітки (контрольні зображення); розмітка здійснюється по колу за годинниковою стрілкою, починаючи з нижнього лівого кута зображення, ознак, що збігаються однойменними цифрами, барвником червоного кольору; ознак, що різняться — барвником си-

Зміст стадій загальної експертної методики	Зміст стадій загальної методики дактилоскопічної експертизи
	нього кольору, діагностичних ознак — барвником зеленого кольору; з лівого боку розміщують ілюстрації об'єкта, що ідентифікується, з правого — порівнювального об'єкта; • кожна ілюстрація повинна супроводжуватися пояснювальним текстом, який містить інформацію про те, що зображено на ній.

Не претендуючи на ексклюзив в поданому змісті стадій експертних методик, зазначимо, що вони залежать, перш за все, від:

- виду експертних задач (ідентифікаційних, діагностичних (неідентифікаційних), класифікаційних, ситуаційних (ситуалогічних);
- рівня їх (методик) загальності (загальних (родових, видових), окремих (типових) та конкретних (за рівнем загальності конкретна методика є окремою (типовою), але вона пристосована для рішення конкретного нетривіального експертного завдання).

Список використаної літератури

1. Порядок проведення та оформлення експертних досліджень: Метод. рекомендації / В.С. Печніков, В.В. Назаров, В.І. Пашенко, В.М. Зайцев та ін. — К.: ДНДЕКЦ МВС України, 2005. — 18 с.
2. Розробка методики проведення дактилоскопічної експертизи: звіт про НДР (заключний) / вик. А.О. Полтавський. — К.: ДНДЕКЦ МВС України, 2006. — 32 с.

**А.О. Полтавський, зав. лабораторії,
М.А. Прокопенко, мол. науков. співробітник,
С.С. Кириленко, мол. науков. співробітник**

Київський НДІ судових експертиз

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток інформаційного простору України, збільшення кількості паперових та електронних інформаційних джерел викликає проблеми своєчасного знаходження та ефективної роботи з необхідними мето-